

Gemeente **Zeist**

COLLEGEVOORSTEL

Portefeuillehouder **S. Jansen**

Datum B&W-vergadering

	Secretaris	Burgemeester	Wethouder	Wethouder	Wethouder	Wethouder
Akkoord						
Bespreken						
Afd./Team	Strategie en Bestuur		ONDERWERP			
Opsteller	Jorieke Vermeulen		Vaststelling GONS werkwijze			
Telefoon	(030) 6987115					
Datum	30-09-2015					
Stuknummer						
Uiterste datum	06-10-2015					
AKKOORD	paraaf	datum	BESLUIT		DATUM	
			Raad	par	Datum	
			Deponeren archief		Datum	

INHOUD (bij beknopte toelichting de volledige tekst, anders publieksgerichte samenvatting)

Een jaar geleden is het 'GONS' traject opgezet, GebiedsOntwikkeling Nieuwe Stijl. Vanwege onder andere ontwikkelingen als onze democratische vernieuwing, burger- en overheidsparticipatie en de naderende Omgevingswet in 2018, bleek het noodzakelijk een nieuwe blik te werpen op hoe wij binnen de gemeente (zowel ambtelijk als bestuurlijk) het beste om kunnen gaan met gebiedsontwikkeling.

Deze nieuwe blik heeft geleid tot een GONS werkwijze die in dit collegevoorstel wordt toegelicht. Deze werkwijze is tot stand gekomen middels een intensief, interactief proces met inwoners, ambtenaren en raadsleden. De werkwijze geeft ons een uitstekende basis, de bouwstenen als het ware, om ervoor te zorgen dat we in het vervolg bij ruimtelijke ontwikkelingen nog meer kunnen aansluiten bij de kracht en energie die in de samenleving schuilt. Kenmerkend voor de werkwijze is dat er actief de dialoog met de samenleving wordt opgezocht en doordat het ruimtelijke initiatief meer bij de samenleving ligt. Daarnaast zijn co-creatie en consent twee kernbegrippen in de GONS werkwijze. Het geeft ons als gemeente de ruimte om onze rol als verbinder, als procesbegeleider en kaderstellend op hoofdlijnen, nog meer door te ontwikkelen.

VOORGESTELD WORDT

- Kennis te nemen van en in te stemmen met de uitkomsten van het interactieve GONS proces;
- In te stemmen met het in het vervolg toepassen van deze GONS werkwijze bij in eerste instantie ruimtelijke ontwikkelingen;
- In te stemmen met de raadsinformatiebrief zoals bijgevoegd in bijlage C.

ONDERWERP

Vaststelling GONS werkwijze

VOORSTEL

- Kennis te nemen van en in te stemmen met de uitkomsten van het interactieve GONS proces;
- In te stemmen met het in het vervolg toepassen van de GONS werkwijze bij in eerste instantie ruimtelijke ontwikkelingen;
- In te stemmen met de raadsinformatiebrief zoals bijgevoegd in bijlage C.

INLEIDING

Een jaar geleden is het 'GONS' traject opgezet, GebiedsOntwikkeling Nieuwe Stijl. Vanwege onder andere ontwikkelingen als onze democratische vernieuwing, specifiek burger- en overheidsparticipatie en de naderende Omgevingswet in 2018, bleek het noodzakelijk een nieuwe blik te werpen op hoe wij binnen de gemeente (zowel ambtelijk als bestuurlijk) het beste om kunnen gaan met gebiedsontwikkeling.

Deze nieuwe blik heeft geleid tot een GONS werkwijze. De werkwijze geeft ons een uitstekende basis, de bouwstenen als het ware, om ervoor te zorgen dat we in het vervolg bij ruimtelijke ontwikkelingen nog meer kunnen aansluiten bij de kracht en energie die in de samenleving schuilt. Deze werkwijze sluit dan ook uitstekend aan op de ontwikkelingen die wij als organisatie nastreven op het gebied van samenwerking met inwoners in interactieve processen in het kader van burgerparticipatie.

De GONS werkwijze is tot stand gekomen door een intensief, interactief proces met inwoners, ambtenaren en raadsleden. Er zijn in totaal tien bijeenkomsten georganiseerd om belanghebbenden en geïnteresseerden kennis te laten maken met het fenomeen GONS, de betekenis ervan, en de verwachtingen en wensen hoe hier in de toekomst als gemeente en inwoners mee omgegaan dient te worden.

De voorgestelde werkwijze voegt een fase van dialoog en samenwerking toe aan de planvorming bij ruimtelijke ontwikkeling. We werken niet meer van 'bovenaf' ruimtelijke plannen uit waarin alleen op formele (wettelijke) wijze (inzage en inspraak) ruimte in het proces is voor interactie dan wel samenwerking met inwoners. Op basis van ervaringen met de dialoog in eerdere ruimtelijke plannen zien we een duidelijke meerwaarde voor de kwaliteit en het maatschappelijke draagvlak bij de toepassing van deze vorm van werkwijze.

Het gedachtegoed van GONS vraagt niet alleen om een andere manier van werken, maar nog meer om een andere manier van denken en doen binnen het domein ruimtelijke ontwikkeling. Zo is er veelal sprake van een open-eindeproces (geen blauwdruk) en ligt bijvoorbeeld de regie van de ontwikkeling bij de initiatiefnemer. Verder verandert door deze GONS werkwijze duidelijk de rolverdeling tussen gemeente en samenleving. De gemeente is niet meer enkel kaderstellend, regisserend en/of risicodragend. Ook is de inhoud van een ontwikkeling nauwelijks meer aan de gemeente om in te kleuren. De verantwoordelijkheid verschuift naar een nog meer ondersteunende, verbindende en uitnodigende gemeente die kaders op hoofdlijnen vaststelt en actief de dialoog aangaat met iedere betrokken inwoner die zich daartoe geroepen voelt.

Al met al is het een werkwijze gebaseerd op co-creatie, maar ook op consent. En deze bouwstenen geven ons als gemeente de ruimte om onze rol als verbinder, als procesbegeleider en kaderstellend op hoofdlijnen, nog meer door te ontwikkelen. Het is een eerste, échte aanzet en uitnodiging(!) om onze ruimtelijke werkwijze naar een hoger niveau te tillen wat maakt dat we ook in het ruimtelijk domein inspelen op burgerparticipatie, het vergroten van de betrokkenheid van inwoners en het toepassen van de dialoog.

Doel van het voorstel (SMART)

Dat we als gemeente ons ervan bewust zijn dat deze GONS werkwijze ons naar een hoger niveau tilt m.b.t. de manier hoe wij hier in Zeist onze ruimte ontwikkelen, hoe we ook in het ruimtelijk domein inspelen op burgerparticipatie, de betrokkenheid van inwoners vergroten en onze verbindende rol in de vorm van een dialoog nog meer leren toepassen.

ARGUMENTEN

In bijlage A staat de belangrijkste basis van de GONS werkwijze tekstueel en vooral visueel weergegeven. De werkwijze kenmerkt zich niet door één volgorde, het is een groeiproces van onder naar boven. De volgorde van de te nemen stappen zal per ruimtelijke ontwikkeling verschillen.

Zoals aangegeven sluit deze werkwijze uitstekend aan op de ontwikkelingen als burger- en overheidsparticipatie. Een noemenswaardige aansluiting zijn de resultaten uit de onlangs uitgevoerde evaluatie 'burgerparticipatie' door de visitatiecommissie. Daaruit blijkt o.a.:

- dat er sterk de behoefte is aan ambtelijke ondersteuning tijdens participatietrajecten;
- er is behoefte aan inhoudelijke en procesmatige spelregels;
- er is behoefte aan de aanwezigheid en daarmee zichtbaarheid van college- en raadsleden;
- ook willen inwoners graag meer meegenomen worden in de stappen die gezet worden tussen het leveren van input en eindresultaat anderzijds.

In de GONS werkwijze wordt gesproken over een procesmanager die als aanspreekpunt, verbinder, adviseur en meedenker dient in het gehele ruimtelijke proces. Dat betekent dat daarmee in behoorlijke mate wordt voorzien aan de wens van ambtelijke ondersteuning. Ook wordt al vroeg in het ruimtelijke proces gezamenlijk aandacht besteed aan spelregels, zijn in ieder geval raadsleden vrij om actief deel te nemen aan een interactief proces en worden zo veel mogelijk (tussen)stappen in aanwezigheid van belanghebbenden doorlopen.

Daarnaast sluit de GONS werkwijze ook aan op de toekomstige Omgevingswet. Vanaf 1-1-2018 zijn er geen bestemmingsplannen meer, maar 1 omgevingsplan voor het hele gebied. Dit betekent minder regels, meer samenhang, maar vereist wederom een andere werkwijze in het ruimtelijke domein. De verschillende stappen in de GONS werkwijze hebben duidelijke raakvlakken met de Omgevingswet en zijn in lijn met de doelstellingen die deze wet beoogt (bv. kortere procedures en meer transparantie). Zo zijn er in juni 2015 regels gericht op meer participatie voor derden in de Omgevingswet opgenomen dankzij amendementen vanuit de tweede kamer. Deze regels hebben ook betrekking op de wijze waarop bestuursorganen worden geïnformeerd over de wijze waarop derden geraadpleegd worden. Elementen van deze regels komen ook terug in de GONS werkwijze.

In zoverre sorteren we als gemeente middels GONS al voor op een werkwijze die straks in de Omgevingswet in een juridisch kader zal worden gegoten. Nog belangrijker dan het juridische kader echter, is dat GONS benadrukt dat de mentaliteit van de ambtenaren ook dient te veranderen. Waar vroeger de centrale vraag was: "Wat mag er van de regels?" wordt met GONS (en straks ook met de Omgevingswet) de centrale vraag "Wat is goed voor de gemeente?" Deze mentaliteitsverandering kost tijd, maar wordt dankzij GONS al wel bevorderd.

Wat betekent de GONS werkwijze concreet voor college- en raadsleden?

College- en raadsleden zijn samen één van de vijf partijen (zie hiervoor ook bijlage A) die nauw betrokken worden in het groeiproces van een ruimtelijk initiatief. Voor college- en raadsleden geldt dat ze nog meer dan voorheen de regie (en de uitkomsten) bij ruimtelijke processen (geïnitieerd door de initiatiefnemer) laten liggen daar waar het hoort: bij de samenleving. Daarnaast worden enkel kaders op hoofdlijnen meegegeven en getoetst. Daarbij blijft getoetst worden aan (eerder) vastgesteld beleid en eventuele kaderstelling vanuit andere overheden. De inhoud blijft ook zeker van belang en als gemeente mogen we daar nog steeds een mening over hebben vanuit de vraag "Wat is goed voor de gemeente?".

Tijdens de interactieve bijeenkomsten is nadrukkelijk de wens uitgesproken dat raadsleden niet alleen in beeld verschijnen tijdens de fase van besluitvorming, maar ook fysiek aanwezig zijn tijdens bijvoorbeeld interactieve processen. Niet alleen inwoners en ambtenaren hebben in het interactieve proces deze wens uitgesproken, ook raadsleden zelf hebben aangegeven meer op de voorgrond aanwezig te willen zijn. Ze mogen zowel coachend, meedenkend als adviserend optreden. Temeer om de ervaringen die opgedaan zijn in het groeiproces mee te kunnen nemen in de besluitvorming, maar ook om het maatschappelijk belang extra te kunnen waarborgen in het proces. Het is aan raadsleden onderling om per ruimtelijk proces de meest geschikte rol af te stemmen en dit tevens kenbaar te maken aan participerende inwoners.

KANTTEKENINGEN

Ondanks een succesvol interactief proces, acht niet iedereen de GONS werkwijze op dit moment rijp voor verdere uitvoering. Stichting Beter Zeist (SBZ) en Vereniging Werkgroep Natuurlijk Zeist-West (WNZW) maken dit in Bijlage B kenbaar. Samengevat maken zij de volgende kanttekeningen:

- er is in de notitie GONS werkwijze nog geen optimale balans tussen proces en inhoud. Om deze balans te verkrijgen dient er opnieuw een bijeenkomst plaats te vinden;
- de visualisatie van de GONS werkwijze is weinig instructief en lastig te doorgronden;
- huidige gemeentelijke begeleiders ontberen de noodzakelijke vaardigheden voor een GONS werkwijze, voorgesteld wordt een kort en effectief trainingsprogramma. Tevens geschikt voor college- en raadsleden;
- het is in de voorgestelde GONS werkwijze niet duidelijk wie de kaders bewaakt;
- het is onduidelijk wie bepaalt wanneer een ruimtelijk initiatief 'GONS-waardig' is. Er dient een duidelijke werkwijze in voorselectie te komen, rekening houdend met het 'Raamwerk Burgerparticipatie' van SBZ;
- de focus van GONS ligt voor SBZ en WNZW voornamelijk op inhoud, het proces wordt gezien als middel.

Door het toevoegen van deze notitie aan dit collegevoorstel, is het voor SBZ en WNZW toch in orde om de GONS werkwijze te laten vaststellen. Uiteraard met hun kanttekeningen in acht genomen. De verwachting is, dat veel van hun angsten/bezwaren weggenomen kunnen worden door een zorgvuldige uitvoering van de GONS werkwijze in voorkomende gevallen.

FINANCIËLE TOELICHTING N.v.t.

JURIDISCHE ASPECTEN

Daar waar wettelijk vereist zal de gemeente (zo min mogelijk) ingrijpen in een GONS proces, bijvoorbeeld indien het GONS proces de uitvoering van door de gemeente vastgestelde beleid onmogelijk zou maken. Echter, aangezien veel vastgestelde beleid evenals de GONS werkwijze gebaseerd is op de wensen van onze inwoners, wordt niet verwacht, dat dit nodig zal zijn.

DUURZAME ASPECTEN N.v.t.

UITVOERING

Na vaststelling van deze GONS werkwijze zal intern een nieuw proces worden opgestart om de werkwijze volledig te kunnen integreren in de ambtelijke organisatie. Daarvoor ligt op dit moment een voorstel voor organisatieverandering klaar. Middels verschillende pilots zal op den duur worden bekeken welke aanpassingen noodzakelijk zijn.

Overigens ligt GONS niet stil, inmiddels worden enkele uitgangspunten van de GONS werkwijze al toegepast, bijvoorbeeld in het project 'Hart van Austerlitz', de juridische problematiek rondom 'Zonnacare' en via het 'benen-op-tafel' overleg bij Zeister Warande. Deze trajecten zullen ook worden geëvalueerd.

Communicatie en Informatie en Automatisering N.v.t.

Bijlagen

- Bijlage A: GONS werkwijze
- Bijlage B: commentaar op notitie GONS werkwijze SBZ-WNZW / 7 augustus 2015
- Bijlage C: Raadsinformatiebrief: Organische gebiedsontwikkeling: de GONS werkwijze

Evaluatie/controle door de raad

De raad zal middels de raadsinformatiebrief in bijlage C op de hoogte gesteld worden van de GONS werkwijze. Een deel van de raad heeft actief deelgenomen aan het interactieve proces om deze werkwijze tot stand te brengen. De verwachting is dan ook dat de voltallige raad deze werkwijze ten harte neemt in toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen en indien mogelijk op den duur in andere domeinen.